

6

**การสำรวจและเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชน
ในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบ
กรณีศึกษา บ้านอะลาบ หมู่ที่ 6 ตำบลคำแย อำเภอยุพหุ จังหวัดศรีสะเกษ**

.....

บทคัดย่อ

การเก็บข้อมูลอย่างมีส่วนร่วมเพื่อจัดทำระบบฐานข้อมูลป่าชุมชนในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้เครื่องมือและวิธีการจัดทำข้อมูลในหมู่บ้านวนศาสตร์ชุมชนต้นแบบเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด โดยร่วมมือกันดำเนินงานกับชุมชน โดยคาดว่าผลการศึกษานำไปสู่การจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

ศึกษาชุมชน โดยการพูดคุยซักถามกับผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติชุมชน และนำเขียนลงในตารางข้อมูลประวัติศาสตร์ชุมชน จัดทำแผนที่ชุมชน โดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับผู้ให้ข้อมูล วาดแผนที่ชุมชน และใช้แบบสอบถาม ถามสมาชิกครัวเรือนที่เป็นตัวแทนของกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม จำนวน 26 ราย นำมาสรุปเป็นตารางร้อยละ ศึกษาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเจ้าหน้าที่ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชนวาดแผนที่ทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน และร่วมกันกำหนดโซนป่าต่างๆ และวางแผนผังตัวอย่างขนาด 40 x 10 เมตร และ 5 x 5 เมตร วัดความสูง เส้นรอบวง ความกว้างของเรือนยอด ชนิดพันธุ์ไม้ในแปลง และนำมาวาดเป็นภาพตัดขวาง แสดงการจัดชั้นเรือนยอด ศึกษาการใช้และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยการใช้แบบสอบถามถามกลุ่มคนที่ใช้ประโยชน์จากป่าในชุมชน ถึงชนิดผลผลิตจากป่า ช่วงเวลาเก็บหา ส่วนที่ใช้ กลุ่มคนที่มาใช้ ความถี่ วิธีการเก็บหา ประเพณีความเชื่อ ประเมินแนวโน้มการใช้และสภาพการใช้ทรัพยากร ร่วมกับผู้ให้ข้อมูลในชุมชนเพื่อวางแผนที่การถือครองและการใช้ประโยชน์ที่ดินภายในชุมชน ศึกษาการบริหารจัดการป่า โดยใช้แบบสอบถามในการถามคณะกรรมการป่า และกลุ่มคนต่างๆในชุมชน คอุมมองและความเห็นต่อปัญหาและแนวทางในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น และนำมาสรุปในเชิงพรรณนา สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

จากการศึกษาชุมชน พบว่า ชุมชนบ้านอะลาบก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2478 โดยคนกลุ่มแรกที่อพยพมาจากบ้านกลาง ต.คำแย อ.ยุพหุ จ.ศรีสะเกษ และได้ตกลงตั้งบ้านเรือนที่บ้านอะลาบ เพราะเหตุว่ามีแหล่งน้ำ และป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันราษฎรบ้านอะลาบ มี 74 ครัวเรือน เป็นชาย 243 คน หญิง 212 คน ราษฎรส่วนใหญ่จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ประกอบอาชีพหลักทำนา มีสมาชิกส่วนใหญ่ในครัวเรือน 5-6 คน มีรายได้ส่วนใหญ่ไม่เกิน 20,000 บาท ต่อปี มีพื้นที่ทำการเกษตรส่วนใหญ่ 1-10 ไร่ มีปัญหาในการทำการเกษตร คือ มีศัตรูพืชและขาดเงินทุน แหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ คือ ญาติพี่น้อง ส่วนใหญ่ราษฎรใช้ป่าชุมชนเป็นที่เลี้ยงสัตว์และเก็บหาผลผลิตจากป่าตามฤดูกาล และสามารถแบ่งกลุ่มฐานะทางเศรษฐกิจสังคม ได้คือ กลุ่มฐานะร่ำรวย มี 2 ครัวเรือน กลุ่มฐานะปานกลาง มี 66 ครัวเรือน กลุ่มฐานะพออยู่ได้ มี 6 ครัวเรือน ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของชุมชนคือป่าชุมชน โดยสภาพป่า แบ่งได้ 2 โซน คือ โซนป่าเต็งรัง และโซนป่าริมน้ำ โดยทั้ง 2 โซน อยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม เนื่องจากเคยถูกทำลายมาอย่างหนัก ผลผลิตจากป่าชุมชนมีหลายชนิด แต่ส่วนใหญ่มีปริมาณน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการ เพราะมีคนเข้ามาใช้ประโยชน์จำนวนมาก ส่วนการถือครองที่ดินส่วนใหญ่มีเอกสารสิทธิ์ ในเรื่องการบริหารจัดการป่า กลุ่มที่มีบทบาทในการบริหารจัดการป่า ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มผู้นำทางสังคม เจ้าหน้าที่ของรัฐควรเข้าไปส่งเสริมอาชีพที่เกี่ยวข้องกับด้านป่าไม้ ส่งเสริมให้มีการปลูกและฟื้นฟูสภาพป่า ส่งเสริมให้คนในชุมชนบ้านอะลาบ และชุมชนใกล้เคียงได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่า เพื่อให้ป่าชุมชนแห่งนี้เป็นแหล่งผลิตอาหารที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไปในอนาคต